RPO do TK: wyłączyć ze sprawy K 3/21 sędzię K. Pawłowicz oraz trzech innych członków składu

https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-tk-wy%C5%82%C4%85czy%C4%87-ze-sprawy-k-321-s%C4%99dzi%C4%99-k-paw%C5%82owicz-oraz-trzech-innych-cz%C5%82onk%C3%B3w-sk%C5%82adu

Data: - 2021-08-26

- **RPO wnioskuje do TK o wyłączenie udziału sędzi K. Pawłowicz oraz sędziów M. Muszyńskiego, J. Piskorskiego i J. Wyrembaka ze sprawy K 3/21**

- **Wcześniejszy udział w życiu politycznym i nacechowane negatywnymi emocjami publiczne wypowiedzi pod adresem Unii Europejskiej - nie świadczą o bezstronności**

- **Trzeba ukształtować skład TK zgodnie z Konstytucją RP – właściwie obsadzony, obejmujący osoby, których legitymacja do orzekania w TK nie budzi wątpliwości prawnych**

- **Prawidłowe ukształtowanie składu w tej sprawie jest ważne ze względu na szczególne znaczenie ewentualnego wyroku w sferze krajowej, na płaszczyźnie prawa międzynarodowego i polityki zagranicznej**

Rzecznik Praw Obywatelskich wnioskuje do Trybunału Konstytucyjnego o wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygnaturze K 3/21 sędzi Trybunału Konstytucyjnego P. Krystyny Pawłowicz.

Uzasadnienie

Wymóg bezstronności i obiektywizmu sędziów TK

Problematyka bezstronności sędziego w postępowaniu wiele razy była przedmiotem wypowiedzi SN, który w swoim orzecznictwie wskazywał, że w kwestii oceny nieistotne jest jak strona subiektywnie odbiera nastawienie sędziego. Decydować muszą fakty, które mogłyby świadczyć o zróżnicowanym traktowaniu uczestników postępowania i wywoływać wątpliwości co do obiektywizmu sędziowskiego. SN wskazał, że wyłączenie sędziego może uzasadnić też układ stosunków osobistych,

który powodowałby dla sędziego trudność w zachowaniu bezstronnej postawy ze względu na emocjonalne nastawienie lub „powiązania wpływające na interesy lub pozycję życiową sędziego". Takie same lub surowsze zasady powinny obowiązywać TK, ponieważ jego pozycja ustrojowa powoduje, że kryteria bezstronności sędziów powinny mieć charakter kwalifikowany i być spełnione w sposób, który nie budzi wątpliwości. Podobnie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka podkreśla się, że bezstronność sądu oznacza wolność od osobistych uprzedzeń oraz istnienie gwarancji pozwalających wykluczyć uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sądu.

Bezstronność i niezawisłość sędziowska może być zagrożona gdy sędzia zajmie czynną postawę w bieżących sporach politycznych, wyraźnie formułując własne poglądy i opowiadając się za rozwiązaniem proponowanym przez jedną z sił politycznych albo przeciw. Dotyczy to też działalności sprzed objęcia stanowiska sędziego, co występuje zwłaszcza w wypadku sędziów TK, którzy mogli posiadając np. mandat poselski wypowiadać się o w określony sposób o projektach aktów ustawodawczych.

Okoliczności dotyczące sędzi TK K. Pawłowicz przed objęciem urzędu sędzi TK

W ocenie RPO, z uwagi na okoliczności dotyczące wcześniejszego udziału w życiu politycznym, w tym pracach ustawodawczych w Sejmie i nacechowane negatywnymi emocjami publiczne wypowiedzi pod adresem Unii Europejskiej – sędzia TK K. Pawlowicz powinna zostać wyłączona z rozpoznawania sprawy. W Sejmie RP VII i VIII kadencji K. Pawłowicz zasiadała w sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Była aktywnie zaangażowana w prace nad ustawami dotyczącymi zmian w wymiarze sprawiedliwości, była też członkiem Krajowej Rady Sądownictwa. Wiele razy wypowiadała się publicznie na temat zmian w systemie sądownictwa w Polsce, zajmując bardzo zdecydowane stanowisko.

Te zmiany są przedmiotem oceny TK w sprawie K 3/21.

Okoliczności dotyczące sędzi TK K.P od czasu objęcia urzędu sędzi TK

Po objęciu urzędu sędziego TK, charakter, styl i emocjonalność publicznych wypowiedzi prof. K. Pawłowicz na temat Unii Europejskiej i jej instytucji, szczególnie Trybunału Sprawiedliwość UE, nie zmieniły się.

Ocena prawna wskazanych okoliczności

Zdaniem RPO wypowiedzi sędzi TK K. Pawłowicz, nie świadczą o bezstronności. Z punktu widzenia społecznego wizerunku TK – nie powinno dochodzić do sytuacji, że w orzekaniu w sprawie tak fundamentalnej z punktu widzenia zasad członkostwa Polski w UE uczestniczy sędzia, który w swoich publicznych wypowiedziach przedstawia tak skrajnie negatywne stanowisko wobec Unii i jej organów. Te wypowiedzi wyraźnie pokazują bardzo krytyczne zdanie sędzi o władzy sądowniczej w Polsce, jej przedstawicielach oraz Unii Europejskiej i jej instytucjach. A to są dwie podstawowe sfery zagadnień w sprawie K 3/21.

Pani sędzia TK K. Pawłowicz powinna zostać wyłączona ze sprawy z uwagi na jej uczestnictwo w pracach legislacyjnych nad projektami ustaw z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Zdecydowanie i konsekwentnie opowiadała się po stronie rozwiązań proponowanych przez swój kub parlamentarny. Istnieje obawa, że sędzia K. Pawłowicz będzie dążyć do obrony rozwiązań, które ukształtowała jako posłanka. Tych obaw nie da się pogodzić z oczekiwaniami gwarancji bezstronności sędziów TK, mogą też zaburzać zaufanie społeczne do Trybunału Konstytucyjnego. Publiczne wypowiedzi sędzi K. Pawłowicz pokazują jej szczególnie negatywny stosunek do Unii Europejskiej, jej instytucji i unijnego porządku prawnego, które w sprawie K 3/21 ma oceniać w sposób obiektywny i bezstronny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygnaturze K 3/21 M. Muszyńskiego J. Piskorskiego i J. Wyrembaka

Uzasadnienie

W związku z przekazaniem przez Prezeskę TK sprawy o sygn. akt K 3/21 do rozpoznania w pełnym składzie TK, pojawia się potrzeba ukształtowania go zgodnie z Konstytucją RP – zapewnienia, że skład

Trybunału rozpatrującego sprawę będzie właściwie obsadzony i obejmować będzie osoby, których legitymacja do orzekania w TK nie budzi wątpliwości prawnych. Prawidłowe ukształtowanie składu w tej sprawie jest ważne ze względu na szczególne znaczenie ewentualnego wyroku w sferze krajowej, na płaszczyźnie prawa międzynarodowego i polityki zagranicznej. Wyrok w sprawie K 3/21 może mieć fundamentalne znaczenie dla określenie podstaw prawnych członkostwa Polski w UE, może też spowodować konsekwencje w kwestii międzynarodowych zobowiązań Polski. Skład orzekający w tej sprawie powinien być wolny od zastrzeżeń prawnych, które w przyszłości mogą pozwolić na próby kwestionowania wyroku TK. Obowiązkiem RPO jest zwrócenie uwagi TK na znaczenie prawne wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce (skarga nr 4907/18), z którego wynika, że trzech sędziów TK zostało wybranych z oczywistym naruszeniem prawa.

Wyrok ETPC z 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce

W wyroku Xero Flor ETPC orzekł o naruszeniu przez RP prawa do sądu, ponieważ w składzie orzekającym TK w sprawie, która była tłem skargi indywidualnej, zasiadła osoba nieuprawniona. W opinii Trybunału wybrana z oczywistym naruszeniem prawa krajowego. Stwierdzono naruszenie przez Polskę art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wyrok uprawomocnił się 7 sierpnia br. zgodnie z art. 44 ust. 2 EKPC. Rząd Polski nie złożył wniosku na podstawie art. 43 EKPC o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby ETPC. Zgodnie z art. 46 ust. 1 EKPC w związku z art. 9 Konstytucji Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana do wykonania ostatecznego wyroku ETPC. Obowiązek wykonania orzeczenia dotyczy wszystkich organów państwa, również Trybunału Konstytucyjnego. Na RP ciąży prawny obowiązek realizacji standardu wskazanego przez Trybunał w Strasburgu, tak by krajowy poziom ochrony praw i wolności jednostki był zgodny z wymogami Konwencji, szczególnie z wymogami prawa do sądu ustanowionego ustawą. W przeciwnym razie Polska narazi się na kolejne postępowania przed ETPC w podobnych sprawach.

Trybunał Konstytucyjny jako „sąd” w rozumieniu Konwencji

RPO krytycznie ocenia argumenty postanowienia, w którym TK ocenił wyrok ETPC w sprawie Xero Flor i uznał go jako nieistniejący. Zdaniem RPO Trybunał powinien odstąpić od takiego poglądu, ponieważ:

- W sprawach mających tak fundamentalne znaczenie dla uczestnictwa RP w strukturach międzynarodowych TK powinien zachować szczególną powściągliwość, zwłaszcza co do zakresu swoich kompetencji orzeczniczych. W świetle art. 188 Konstytucji TK nie może oceniać aktów stosowania prawa, do jakich należy wyrok ETPC. TK nie posiada też podstawy prawnej do wypowiadania się o zakresie dochodzeń sądów międzynarodowych. Co więcej art. 9 Konstytucji sprzeciwia się uznaniu, że akt podmiotu działającego na podstawie umowy międzynarodowej, którego stroną jest Polska – jest nieistniejący.

- Nie sposób podzielić poglądu TK, że sąd konstytucyjny nie jest „sądem" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji i dlatego nie musi spełniać wymogów wskazanych w Konwencji i wyjaśnionych w orzecznictwie ETPC. Organ stojący na straży Konstytucji RP powinien realizować konstytucyjne prawo jednostki do rzetelnego procesu i spełniać wymogi z tym związane.

- ETPC wskazał, że może analizować postępowanie przed sądem konstytucyjnym państwa zgodnie z wymogiem prawa do rzetelnego procesu przed niezawisłym i bezstronnym sądem, zwłaszcza gdy wynik postępowania jest bezpośrednio lub pośrednio rozstrzygający o prawach lub obowiązkach skarżącego. Nie ma znaczenia, czy TK rozpoznawał sprawę w procedurze pytania prawnego skierowanego przez sąd orzekający w sprawie, czy w procedurze skargi konstytucyjnej wnoszonej po zakończeniu postępowania.

- Wynika to również z orzecznictwa ETPC w sprawach dotyczących Polski. W decyzji z 9 października 2003 r. w sprawie Szott-Medyńska i inni przeciwko Polsce, ETPC uznał że skarga konstytucyjna może być skutecznym środkiem prawnym w rozumieniu Konwencji i skarżący może być zobowiązany wystąpić z nią do TK zanim przedstawi ją Trybunałowi w Strasburgu.

- Jak podkreśla RPO, Rzeczpospolita Polska uznała, że wskazane tryby postępowań są objęte zakresem wymogów konwencyjnych. Trybunał Konstytucyjny musi spełniać wymogi skutecznej ochrony sądowej, skoro postępowanie przed nim ma być kwalifikowane jako środek sądowy, który może doprowadzić do naprawienia sytuacji osoby skarżącej.

Postępowanie przed TK może podlegać ocenie ETPC w zakresie realizacji prawa do rzetelnego procesu, a TK musi odpowiadać wymogom niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego zgodnie z prawem.

Konsekwencje wyroku ETPC w sprawie Xero Flor

W sprawie będącej tłem wyroku Xero Flor orzekał prof. M Muszyński, wybrany na sędziego TK przez Sejm 2 grudnia 2015 r. ETPC stwierdził, że ten wybór był niezgodny z art. 194 ust. 1 Konstytucji RP. Zdaniem ETPC wybór trzech osób na stanowisko sędziego TK 2 grudnia 2015 r. to oczywiste naruszenie prawa krajowego, bo osoby te wybrano na miejsca prawidłowo obsadzone – Sejm VIII kadencji nie miał kompetencji do uchylenia wcześniejszych uchwał o wyborze sędziów TK, podjętych przez Sejm VII kadencji. Trybunał wskazał też, że odmowa odebrania ślubowania przez Prezydenta RP od trzech prawidłowo wybranych sędziów TK była niezgodna z prawem. Konkluzja ETPS o wadliwym wyborze osoby orzekającej w TK dotyczyła w sprawie Xero Flor M. Muszyńskiego. Nieprawidłowości przesądzające o niespełnieniu wymogu wyboru w TK zgodnie z prawem mają charakter obiektywny i dotyczą generalnie statusu sędziego TK. Dlatego identyczny wniosek obejmuje inne osoby powołane do TK w takich samych okolicznościach – prof. J. Piskorskiego i prof. J. Wyrembaka wybranych przez Sejm RP grudnia 2015 r. w tożsamych okolicznościach faktycznych i prawnych, w jakich wybrano prof. M. Muszyńskiego. Udział tych osób w rozpatrywaniu sprawy K 3/21 powoduje, że skład orzekający TK nie spełnia wymogów ustanowienia zgodnie z prawem i nie odpowiada międzynarodowym zobowiązaniom Polski.

Uwzględniając skutki prawne ostatecznego wyroku ETPC w sprawie Xero Flor, do którego wykonania Polska jest zobowiązana, RPO uważa, że te osoby nie powinny wykonywać czynności orzeczniczych w TK. Istnieje ryzyko, że każde orzeczenie TK z udziałem wskazanych osób będzie wadliwe na gruncie art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Wadliwość ustanowienia osoby w TK a wymogi niezawisłości i bezstronności

W tym miejscu rodzi się pytanie, czy analizowany problem może być badany w postępowaniu, którego przedmiotem jest wniosek

o wyłączenie sędziego. Zdaniem RPO – tak. Brak właściwej legitymacji prawnej do orzekania przekłada się na bezstronność sędziowską, przynajmniej w sensie obiektywnym. Procedura wyłączenia sędziego służąca zagwarantowaniu bezstronności składu orzekającego jest właściwa, a jej skutkiem powinno być ukształtowanie prawidłowego składu sędziowskiego.

Zasada skutecznej ochrony sądowej

Samodzielną podstawę prawną wyłączenia sędziów ze składu orzekającego stanowi też art. 19 ust. Akapit 2 TUE o zasadzie skutecznej ochrony sądowej. Skoro w sprawie K 3/21 TK ma orzekać o zagadnieniach objętych prawem Unii, to skład orzekający musi odpowiadać wymogom unijnej zasady ochrony sądowej tj. musi być niezawisły, bezstronny i ustanowiony na mocy ustawy. W przeciwnym wypadku skutek prawny wyroku mógłby zostać w przyszłości zakwestionowany przez organu UE.

Wniosek Prokuratora Generalnego w sprawie o sygn. akt K 6/21

RPO wskazuje na konsekwencje wniosku Prokuratora Generalnego z 27 lipca br. skierowanego do TK (sygn. Akt K 6/21) dla statusu osób objętych wnioskiem o wyłączenie. Inicjując procedurę kontroli konstytucyjności art. 6 ust. 1 EKCP Prokurator Generalny dotyka kwestii prawidłowości ukształtowania składu TK i posiadania mandatu do orzekania przez osoby objęte wnioskiem. Wniosek Prokuratora Generalnego do TK w sprawie K 6/21 ma z założenia służyć zniwelowaniu skutków prawnych wyroku Xero Flor co do statusu trzech sędziów TK. Prokurator może w każdej chwili, do czasu rozpoczęcia rozprawy zmodyfikować lub wycofać wniosek, co uniemożliwi TK ostateczne wyjaśnienie czy i w jaki sposób wyrok Xero Flor przekłada się na status osób zasiadających obecnie w TK. Powstaje pytanie czy z obiektywnego punktu widzenia osoby te można postrzegać jako bezstronne w sprawach gdzie uczestnikiem postępowania jest Prokurator Generalny. Sytuacja, która powstała w związku ze złożeniem przez Prokuratora Generalnego wniosku w sprawie K 6/21 rodzi wątpliwości co do tego, czy orzekając w niniejszej sprawie, która toczy się z udziałem Prokuratora Generalnego, będącego jednocześnie wnioskodawcą w sprawie K 6/21 – wskazane na wstępie tego wniosku osoby pozostają obiektywnie bezstronne.

VII.510.23.2021

Załączniki:

- Wniosek_RPO_wylaczenie_K.Pawlowicz_25.08.2021.pdf
- Wniosek_RPO_wylaczenie_sedziow_TK_25.08.2021.pdf
-

Sprawiedliwość. Polska w UE

Informacja o udostępnieniu:

Autor informacji: **Paulina Modrzecka**
Data publikacji: **2021-08-26 14:08:59**
Osoba udostępniająca: **Paulina Modrzecka**